

Autorskoprávna ochrana krátkych literárnych diel

Copyrightability of Short Literary Works

Branislav HAZUCHA¹

ABSTRAKT

Autorskoprávna ochrana novovytvorených slov, nadpisov, sloganov a iných krátkych literárnych výtvorov prináša viacero zásadných výziev v oblasti autorského práva, ktoré sa týkajú podmienok ustanovených pre predmety autorských práv. Úzko tak súvisí s určením minima na to, aby nejaký literárny alebo iný umelecký výsledok ľudskej tvorivej práce mohol byť chránený autorským právom. Zároveň tiež určuje maximálny rozsah časti literárneho alebo iného umeleckého diela, ktoré možno voľne autorskoprávne použiť bez toho, aby došlo k zásahu do autorských práv dotknutého nositeľa práv. Štúdia sa preto zaoberá skúmaním hranice medzi autorskoprávnou ochranou a voľným použitím krátkych literárnych výtvorov. Vzhľadom na skutočnosť, že týmito otázkami sa už intenzívne zaoberali súdy vo viacerých jurisdikciách, či už na európskej úrovni, alebo úrovni jednotlivých členských štátov vrátane Českej republiky, štúdia sa inšpiruje súčasnou rôznorodou judikatúrou v tejto oblasti a skúma jej prednosti, ako aj slabé miesta.

ABSTRACT

Copyrightability of coined words, titles, slogans and other short literary works raises several significant challenges in the area of copyright law, which relate to copyrightability requirements set for works of authorship. This issue is thus linked with the determination of minimum threshold, which each literary or other artistic results of human creative labour must pass in order to acquire copyright protection. At the same time, it regulates the maximal extent of the part of a literary or another artistic work, which may be freely used by copyright users without interfering with any exclusive rights of the concerned copyright holder.

This Study therefore scrutinizes the borderline between copyright protection and free uses of short literary creations. As courts in several jurisdictions on the European and Member States level, including the ones in the Czech Republic, have intensively dealt with this issue, the Study searches for inspiration in the current often contravening case law in the area and examines its advantages as well as weaknesses.

Kľúčové slová

časť diela, krátke literárne dielo, nadpis, napodobenina, novoutvorené slovo, predmet autorského práva, slogan, verejná doména, znalecký posudok

Key words

part of the copyrighted work, short literary work, title, derivative work, coined word, copyrightability, slogan, public domain, expert evidence

Úvod

Autorskoprávna ochrana sa postupne časom rozširuje nielen v zahraničí,² ale aj na území Slovenskej republiky.³

S tým úzko súvisí i znižovanie podmienok ustanovených pre predmety autorských práv⁴ na to, aby nejaký literárny

1 prof. JUDr. Branislav Hazucha, LL.D. – profesor so špecializáciou na právo duševného vlastníctva a člen Výskumného ústavu informačného práva a politiky Právnickej fakulty Hokkaidskej univerzity. Táto štúdia bola podporená JSPS KAKENHI grantom č. 18H05216.

2 Pozri napr. GOLDSTEIN, P., HUGENHOLTZ, P. B. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2019, 4. vyd., s. 13 – 84.

3 Porovnaj napr. v súčasnosti platný zákon Národnej rady Slovenskej republiky (NR SR) č. 185/2015 Z. z. z 1. júla 2015 Autorský zákon, v znení neskorších predpisov (ďalej AZ), s predchádzajúcimi právnymi úpravami v tejto oblasti za posledné storočie, kde sa z jednoducho a všeobecne koncipovanej právnej úpravy (napr. zákon Národného zhromaždenia Československej socialistickej republiky (NZ ČSSR) č. 35/1965 Zb. z 25. marca 1965 o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach (autorský zákon)) postupne stala veľmi detailná a podrobná úprava s rozsahom skoro 200 paragrafov a 43 strán v Zbierke zákonov.

4 Pozri § 3 až § 5 AZ.

alebo iný umelecký výtvor ľudskej duševnej činnosti mohol byť chránený autorským právom.⁵ Jedna z otázok týkajúcich sa vymedzenia podmienok ustanovených pre predmety autorských práv sa zaoberá minimálnou dĺžkou alebo rozsahom, ktorý musí každé autorské dielo spĺňať na to, aby mohlo byť chránené autorským právom.

Stanovenie minimálnych podmienok na dĺžku alebo rozsah diela však prináša problémy v tých oblastiach literatúry, umenia alebo vedy, pre ktoré je minimalizmus dôležitou črtou. Pri literárnych dielach ide predovšetkým o novoutvorené slová, nadpisy, slogany a iné krátke literárne výtvory, ktoré môžu mať veľký ekonomický význam nielen pri marketingu a komerčnom využívaní daných literárnych diel, ale aj iných tovarov a služieb, v súvislosti s ktorými sa používajú.

Ďalšia výzva súvisiaca s touto problematikou je, že pri krátkych minimalistických dielach dochádza k tomu, že sa znižujú možnosti, ako sa myšlienky alebo informácie vyjadrené, opísané alebo inak zahrnuté do takýchto diel dajú vyjadriť. Často preto nastáva situácia, pri ktorej dané myšlienky alebo informácie, ktoré sú vo verejnej doméne a tak voľne použiteľné širokou verejnosťou,⁶ a ich konkrétne vyjadrenia, ktoré by mali byť chránené autorským právom, sú identické. Vtedy vzniká problém s tým, že ak by sa im poskytla autorskoprávna ochrana, došlo by k obmedzeniu slobody prejavu širokej verejnosti vo vzťahu k prístupu a používaniu dotknutých myšlienok a informácií.

Tento článok sa teda zaoberá otázkami, za akých podmienok by sa mala poskytnúť autorskoprávna ochrana nadpisom, sloganom a iným krátkym literárnym dielom. Dôležitosť tejto témy je tiež zdôraznená skutočnosťou, že sa ňou intenzívne zaoberajú posledných 20 rokoch aj súdy v Českej republike, t. j. autorskoprávnou ochranou doslovného použitia alebo čiastočného spracovania nadpisov, sloganov a iných krátkych textov vrátane častí dlhších literárnych diel.⁷ Vzhľadom na úzku historickú spätosť a blízkosť

českého a slovenského autorského práva táto judikatúra českých súdov môže byť informatívna a inšpiratívna do určitej miery i v rámci interpretácie a aplikácie slovenského autorského práva, hoci sa postupne časom stále viac objavujú rozdiely medzi oboma právnymi poriadkami a ich judikatúrami.

1 Judikatúra v Českej republike

V spomenutej judikatúre české súdy posudzovali autorskoprávnu ochranu krátkych viet, nadpisov alebo slovných spojení v rozsahu troch až šiestich slov, a to „Upeč... .. třeba zed“,⁸ „Co děti? Mají si kde hrát?“⁹ „To je paráda“¹⁰ a „Jak důležité je mít Filipa“.¹¹ V prvých troch príkladoch išlo o časti textov piesní a v poslednom o nadpis prekladu divadelnej hry a použitie slovného spojenia „mít Filipa“ v ňom.

V jednotlivých prípadoch išlo o použitie na reklamné¹² a iné komerčné¹³ účely alebo v spojení s volebnou kampanou politickej strany.¹⁴ Keďže sa uvedené prípady dotýkali dobre známeho autora Zdeňka Svěráka¹⁵ a populárnych piesní „Paráda“ od Karla Zicha¹⁶ a „Až“ od skupiny Katakult,¹⁷ boli tiež dost' prezentované a sledované vo viacerých hromadných oznamovacích prostriedkoch.¹⁸

Časť z nich bola podávaná ako spory jednotlivcov, a to domácich autorov literárnych diel,¹⁹ s veľkými zahraničnými alebo nadnárodnými obchodnými spoločnosťami²⁰ komerčne využívajúcich známost, popularitu a obľúbenosť diel, ktorých časti boli nimi údajne použité na reklamné a iné komerčné účely. Dalo by sa dokonca povedať, že by sa mohli tieto prípady laicky charakterizovať ako prípady „parazitovania“ na popularite daných autorských diel. V jednotlivých prípadoch preto rezonovali slová ako „známy“, „obľúbený“ a „populárny“, ktoré sú často používané v súvislosti s inými typmi duševného vlastníctva, ako sú

5 Pozri napr. body 33 a 34 uznesenia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ÚS SR) z 30.9.2014 (sp. zn. II. ÚS 647/2014).

6 Pozri § 5 písm. a) a f) AZ.

7 Pozri napr. rozsudky Najvyššieho súdu Českej republiky (NS ČR) z 30.4.2007 (sp. zn. 30 Cdo 739/2007), z 24.6.2015 (sp. zn. 30 Cdo 360/2015) a z 24.3.2021 (sp. zn. 27 Cdo 2023/2019) a uznesenia NS ČR z 29.3.2012 (sp. zn. 30 Cdo 60/2012), z 31.8.2016 (sp. zn. 30 Cdo 733/2016) a z 18.5.2021 (sp. zn. 27 Cdo 160/2020).

8 Pozri 30 Cdo 739/2007 a 30 Cdo 60/2012.

9 Pozri 30 Cdo 733/2016.

10 Pozri 30 Cdo 360/2015 a 27 Cdo 160/2020.

11 Pozri 27 Cdo 2023/2019.

12 Pozri 30 Cdo 739/2007 a 30 Cdo 360/2015.

13 Pozri 27 Cdo 2023/2019.

14 Pozri 30 Cdo 733/2016.

15 Pozri 30 Cdo 739/2007 a 30 Cdo 60/2012.

16 Pozri 30 Cdo 360/2015 a 27 Cdo 160/2020.

17 Pozri 30 Cdo 733/2016.

18 Pozri napr. ČTK. Bauhaus musí Svěrákovi zaplatit 200 tisíc za slogan „upeč třeba zed“. In: *Novinky.cz* [online]. 15.5.2012. <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/bauhaus-musi-sverakovi-zaplatit-200-tisic-za-slogan-upec-treba-zed-154582> [cit. 10.1.2022]. ŠTALMACH KUŠNÍROVÁ, M. Je to paráda. Vitana vyhrala spor o frázu zo známej piesne. In: *SME* [online]. 25.9.2018. <https://ekonomika.sme.sk/c/20922425/je-to-parada-vitana-vyhrala-spor-o-frazu-zo-znamej-piesne.html> [cit. 10.1.2022]. KOLMAN, P. „A co děti? Mají si kde hrát?“ Kde jsou hranice autorského práva. In: *Reflex* [online]. 11.4.2019. <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/94418/a-co-deti-maji-si-kde-hrat-kde-jsou-hranice-autorskeho-prava.html> [cit. 10.1.2022].

19 Napr. Zdeněk Svěrák, Michal Bukovič a Ladislav Vostárek.

20 Napr. BAUHAUS, k.s. (patriacej do nadnárodnej siete obchodov BAUHAUS) a Orkla Foods Česko a Slovensko, a. s. (patriacej do nadnárodnej skupiny Orkla a používajúcej pri viacerých svojich produktoch ochrannú známku VITANA).

autorské práva, a to s ochrannými známkami²¹ a ochranou proti nekalej súťaži.²²

Druhá časť prípadov súvisí s tým, do akej miery sa autori a iní nositelia autorských práv môžu domáhať právnej ochrany pri spájaní alebo používaní ich diel na určité politické účely, prejavy a názory.²³ Je bežné, že politické strany používajú pri svojich volebných kampaniach slogany a populárne piesne, či už so súhlasom dotknutých autorov, alebo bez neho. V prípadoch, kde dôjde k použitiu diela bez súhlasu jeho autora, ktorý môže dokonca odmietat' spájanie svojej osoby alebo tvorby s danou politickou stranou a jej názormi, dotknutý autor často pociťuje také spájanie ako neoprávnený zásah do jeho výlučných práv.

a) Náhľad v kontexte európskej judikatúry

Hlavnou črtou uvedenej judikatúry českých súdov je, že ide o veľmi krátke vety a slovné spojenia v rozsahu 3 až 6 slov v závislosti od konkrétneho prípadu. Pri autorských dielach vo všeobecnosti platí, že čím dlhšie alebo rozsiahlejšie je posudzované dielo alebo jeho časť, tým sa dá ľahšie preukázať, že dielo alebo jeho časť spĺňa zákonné podmienky ustanovené pre predmety autorského práva,²⁴ lebo je v ňom dostatok priestoru na prejavenie tvorivosti jeho autora.

Pri veľmi krátkych literárnych dielach alebo častiach diel je však priestor na prijímanie tvorivých rozhodnutí autorom veľmi obmedzený, a preto musí ísť o výnimočné, nezvyčajné a osobité slovné spojenia, aby došlo k prejavu tvorivosti daného autora, a tak aj jeho osobnosti. To je tiež dôvodom, prečo napríklad Súdny dvor Európskej únie dospel k názoru, že pri bežnom texte skladajúcom sa z 11 slov je už možné predpokladať, že môže ísť o časť literárneho diela chránenú autorským právom.²⁵

Podľa súdneho dvora je podstatné, aby posudzovaná časť diela obsahovala „**prvok, ktorý je sám osebe vyjadrením**

duševnej tvorby autora“.²⁶ **Samostatné slová**, pokiaľ nie sú novými výtvormi autora, **nemôžu byť takými prvkami**,²⁷ ale „[a]ž výber, umiestnenie a kombinácia týchto slov umožňujú autorovi vyjadriť svoju tvorivosť a dospieť tak k výsledku, ktorý je duševnou tvorbou.“²⁸

Súdny dvor však tiež zdôraznil, že pri jedenástich po sebe idúcich slovách nejde automaticky o chránenú časť autorského diela. Je vždy na príslušnom vnútroštátnom súde, aby overil, či „takýto výpis obsahuje prvok diela, ktorý sám osebe vyjadruje autorovu vlastnú duševnú tvorbu.“²⁹ Súdny dvor tak poukázal iba na to, že je pravdepodobné, že úryvky literárnych diel s rozsahom aspoň 11 slov už môžu spĺňať podmienky ustanovené pre predmety autorského práva. To je ale treba náležite preskúmať podľa okolností daného konkrétneho prípadu.

To nevyklučuje, že aj kratšie literárne diela môžu spĺňať podmienky pre predmety autorských práv, ale **čím je dielo alebo jeho časť kratšia, tým je priestor na prejavenie tvorivosti autora užší a obmedzenejší**. No je vždy potrebné skúmať, do akej miery je dotknutý text tvorivý a je v ňom prejavovaná osobnosť jeho autora.

b) Porušenie autorských práv

Pri časti piesne „Až“ skupiny Katapult, ktorou sa zaoberali české súdy, t. j. „Co děti? Mají si kde hrát?“,³⁰ ide o dve vety, ktoré nie sú moc rozvinuté a osobité, hoci možno tvrdiť, že po štylistickej stránke môže byť ich vzájomné prepojenie trochu neobvyklé. Tu ale treba upozorniť na to, že dotknutá časť piesne celkovo obsahuje iba 6 slov, čo je asi polovica počtu slov, pri ktorých Súdny dvor Európskej únie dospel k záveru, že môžu spĺňať podmienky ustanovené pre predmety autorského práva.

Samotný sporný slogan použitý Stranou zelených vo volebnej kampani znel: „A co děti? Mají si kde hrát?“ V súvislosti s voľbami ide o bežné otázky, ktoré sa voliči môžu

21 Pri ochranných známkach je skutočnosť, že označenie je „známe“ alebo „populárne“ pre výrobcu alebo poskytovateľa služieb, dôležitá pri posudzovaní, či je skúmané označenie „príznačné“ pre uvedenú osobu, jej výrobky alebo služby. Okrem toho stupeň známosti, obľúbenosti a popularity umožňuje rozlišovať osobitné druhy ochranných známk, ako sú „ochranná známka, ktorá má na území Slovenskej republiky dobré meno“, (§ 8 ods. 2 písm. c) zákona NR SR č. 506/2009 Z. z. z 28. októbra 2009 o ochranných známkach, v znení neskorších predpisov) a „všeobecne známa známka“ (§ 3 písm. c) zákona č. 506/2009 Z. z., ktorý vychádza z článku 6bis Parížskeho dohovoru na ochranu priemyselnej vlastníctva (vyhláška ministra zahraničných vecí č. 64/1975 Zb. v znení vyhlášky ministra zahraničných vecí č. 81/1985 Zb.) a článku 16 Dohody o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky (MZV SR) č. 152/2000 Z. z. o uzavretí Dohody o založení Svetovej obchodnej organizácie)), ktorým sa z tohto dôvodu poskytuje osobitná právna ochrana.

22 V nekalosúťažnom znení prvého stupňa známosti, obľúbenosti a popularity úzko súvisí s „príznačnosťou“, ktorá sa vyžaduje pri vyvolaní nebezpečenstva zámeny podľa § 47 zákona Federálneho zhromaždenia Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky č. 513/1991 Zb. z 5. novembra 1991 Obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov (ďalej ObZ), kde použité označenie podniku alebo označenie a úprava výrobkov, výkonov alebo obchodných materiálov podniku musí platiť v zákazníckych kruhoch pre určitý podnik alebo závod za „príznačné“, a s „dobrou povestou“, ktorú možno chrániť proti parazitovaniu na povesti podľa § 48 ObZ, kde ide o „využívanie povesti podniku, výrobkov alebo služieb iného súťažiteľa s cieľom získať pre výsledky vlastného alebo cudzieho podnikania prospech, ktorý by súťažiteľ inak nedosiahol“.

23 Pozri 30 Cdo 733/2016.

24 Pozri napr. § 3 ods. 1 a § 4 AZ, ktorým zodpovedajú ustanovenia § 2 ods. 1 a 3 českého autorského zákona (zákon Parlamentu Českej republiky č. 121/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), v znení neskorších predpisov).

25 Pozri rozsudok štvrtej komory Súdneho dvora Európskej únie (SDEÚ) zo 16.7.2009 vo veci Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening (C-5/08), Zbierka judikatúry 2009 I-06569, § 51.

26 *Ibidem*, § 47 a § 51.

27 *Ibidem*, § 45 a § 46.

28 *Ibidem*, § 45.

29 *Ibidem*, § 48.

30 Pozri 30 Cdo 733/2016.

pýtať politikov. Odporcovia mali súhlas na použitie tohto sloganu od Oldřicha Říhly, ktorý je vedúcim skupiny Kaptal, ale nie je autorom textu posudzovanej piesne. Tým prakticky potvrdili, že z ich strany došlo k použitiu danej časti textu piesne. Ale aj v takom prípade samotná použitá časť diela musí stále splniť podmienky ustanovené pre predmety autorského práva³¹ na to, aby došlo k jej autorskoprávnemu použitiu. Podstatou je, že nechránené elementy autorských diel je možné voľne preberať bez toho, aby došlo k nejakému neoprávnenému zásahu do ich autorského práva.³² No české súdy boli aj bez znaleckého posudku toho názoru, že text posudzovanej piesne je natoľko známy, obľúbený a jedinečný, že z okolností prípadu bolo možné vyvodiť, že došlo k neoprávnenému zásahu do autorských práv jeho autora.³³

Prípad týkajúci sa časti piesne „Dělání“ autora Zdeňka Svěráka išiel dokonca ďalej. V ňom sa české súdy zaoberali jej časťou: „Upeč třeba chleba, postav třeba zed“. Ide o spojenie dvoch viet, ktoré nie sú osobitne rozvité a vyjadrujú vlastne činnosti, ktoré sa bežne spájajú s profesiami pekára a murára. Je teda možné pochybovať, či týchto 6 slov napĺňa podmienky pre predmety autorského práva, čo je otázka pre súd a nie pre súdneho znalca podľa slovenskej judikatúry.³⁴ Súdny znalec by sa prípadne mohol zaoberať otázkami týkajúcimi sa obvyklosti alebo osobitosti posudzovaného slovného spojenia alebo textu, ale nie vždy je znalecký posudok nevyhnutný.³⁵

Aj keby samotný skúmaný text v tomto prípade spĺňal podmienky ustanovené pre predmety autorského práva, tu bolo údajne použité slovo „upeč“ z prvej vety a slovné spojenie „třeba zed“ z druhej vety. Takže ide o použitie 3 slov textu piesne, ktoré by museli byť veľmi výnimočné a tvorivé na to, aby obsahovali „prvok diela, ktorý sám osebe vyjadruje autorovu vlastnú duševnú tvorbu“ v zmysle judikatúry Súdneho dvora Európskej únie, obzvlášť keď súdny dvor zdôraznil, že samotné slová ako slovo „upeč“ nie sú takými prvkami. Navyše slovné spojenie „třeba zed“ tiež dáva minimálny priestor pre tvorivosť autora. Je preto možné pochybovať, či pri slovnom spojení „Upeč... .. třeba zed“ ide o rozmnoženinu časti posudzovanej piesne „Upeč třeba chleba, postav třeba zed“ a či taká použitá časť obsahuje „prvok diela, ktorý sám osebe vyjadruje autorovu vlastnú duševnú tvorbu.“

Ale české súdy dospeli na základe znaleckého posudku k záveru, že došlo k neoprávnenému zásahu do výlučných majetkových práv dotknutého autora.³⁶ Vzhľadom na spôsob použitia znaleckých posudkov a na závery českých súdov oba prípady predstavujú skôr výnimku ako pravidlo v praxi súdov v iných jurisdikciách.

Obdobným prípadom k českému prípadu „Upeč... .. třeba zed“ sa v súčasnosti zaoberajú napríklad federálne súdy v Spojených štátoch amerických, kde posudzujú, či použitie slovných spojení „hráči budú hrať“ (angl. „players gonna play“) a „neprajníci budú nenávidieť“ (angl. „haters gonna hate“) v komerčne úspešnej piesni „Shake It Off“ speváčky Taylor Swift z roku 2014 neoprávnene zasahuje do textu piesne „Playas Gon' Play“ ženského speváckeho tria 3LW z roku 2001. Hoci v danom prípade ide o slovné spojenia vyjadrujúce typické činnosti daných osôb a existujú viaceré rozdiely medzi oboma textami piesní, prvostupňový súd odmietol zastaviť konanie vo veci, pretože podľa jeho názoru nemožno vylúčiť, že **ich v kombinácii s ich štruktúrnym prepojením porota posúdi ako chránené autorským právom** a dospeje k záveru, že je medzi dotknutými dielami „podstatná podobnosť“ (angl. „substantial similarity“),³⁷ ktorá je nevyhnutná pre porušenie autorských práv vyhotovením napodobneniny podľa amerického autorského práva.

c) Použitie autorskoprávne nechránenej časti diela

V ďalších dvoch spomenutých prípadoch české súdy boli toho názoru, že nedošlo k neoprávnenému zásahu do autorských práv dotknutých autorov, pretože išlo o slovné spojenia, ktoré sa bežne používajú, a tak neboli výsledkami tvorivej duševnej práce daných autorov. V prvom išlo o slovné spojenie „to je paráda“, kde reklama na výrobky značky VITANA použila na základe licenčnej zmluvy hudbu k piesni „Paráda“ od Karla Zicha, ale z jej pôvodného textu bol ponechaný a čiastočne upravený len text „to je parádní“, proti čomu namietal syn zosnulého textára piesne Michala Bukoviča. No súdy dospeli k záveru, že autor textu piesne nebol prvý, kto posudzované slovné spojenie použil, a že ide o bežné hovorové spojenie, a preto nedošlo k zásahu do práv autora pôvodného textu použitej piesne.³⁸

K obdobnému záveru dospel Najvyšší súd Českej republiky aj v súvislosti s prekladom divadelnej hry Oscara Wildea, pri ktorom autor jej českého prekladu Jiří Zdeněk Novák použil metódu funkčnej substitúcie, aby aspoň čiastočne zachoval slovnú hračku použitú v anglickom origináli hry. Slovná hračka spočíva v použití mena Filip pri jednej z postáv v kombinácii so slovným spojením „mít Filipa“. Keďže skoršie preklady tejto divadelnej hry používali iný prístup, jeden z nositeľov práv k českému prekladu sa domáhal autorskoprávnej ochrany použitia mena Filip a slovného spojenia „mít Filipa“ pri jej novom preklade.

31 Pozri napr. § 2 ods. 3 českého autorského zákona, ktorý zodpovedá ustanoveniu § 4 AZ.

32 Pozri napr. § 2 ods. 6 českého autorského zákona, ktorý zodpovedá ustanoveniu § 5 písm. a) AZ.

33 Pozri 30 Cdo 733/2016.

34 Pozri uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (NS SR) z 27.4.2011 (sp. zn. 6 Co 2/2010 a 6 Co 3/2010).

35 Pozri 30 Cdo 733/2016.

36 Pozri 30 Cdo 60/2012.

37 Pozri uznesenie Okresného súdu Spojených štátov pre Centrálny okres Kalifornie z 9.12.2021 vo veci Hall proti Swift, 2021 U.S. Dist. LEXIS 245750, s. 13 („Court cannot presently determine that no reasonable juror could find substantial similarity of lyrical phrasing, word arrangement, or poetic structure between the two works.“).

38 Pozri 30 Cdo 360/2015 a 27 Cdo 160/2020.

Súd však poukázal na to, že slovné spojenie „mít Filipa“ je bežné v češtine, a je preto voľným prvkom.³⁹ Následne, pri preklade s použitím funkčnej substitúcie súd nevidel inú možnosť ako zachovať slovnú hračku použitú v origináli divadelnej hry, t. j. spájanie slovného spojenia „byť úprimný“ (angl. „being earnest“) s menom jednej z postáv, ktorým bolo Ernest a ktoré sa v angličtine vyslovuje veľmi podobne k slovu „earnest“.⁴⁰ Podľa názoru súdu tak bola tvorivá voľnosť prekladateľa veľmi limitovaná v tomto ohľade, a tak preklad názvu divadelnej hry a používanie dotknutého slovného spojenia v jej preklade nie je prvkom, ktorým sa prezentuje osobitá tvorivosť daného prekladateľa diela.

2 Skúsenosti z iných jurisdikcií

V súvislosti s prezentovanou českou judikatúrou možno poukázať na to, že obdobnými problémami sa zaoberali súdy aj v iných rozvinutých krajinách, či už ide o Francúzsko,⁴¹ Nemecko,⁴² Spojené kráľovstvo⁴³ alebo Spojené štáty americké.⁴⁴ S výnimkou Francúzska, kde nie je dost' ustálená judikatúra v tejto oblasti a často závisí od špecifických okolností jednotlivých prípadov,⁴⁵ v ostatných spomenutých jurisdikciách súdy väčšinou dospeli k záveru, že posudzované krátke literárne diela alebo ich časti neboli dostatočne tvorivé na to, aby sa v nich prejavila osobnosť ich autorov. Súdy tak často odmietajú poskytnúť autorskoprávnú ochranu veľmi krátkym a nie veľmi tvorivým literárnym výtvorom. Naopak, ak sa v nich použilo nejaké netradičné slovné spojenie, zvláštne štylistické zvraty alebo vedomé chyby, či už štylistické, alebo gramatické, je väčšia pravdepodobnosť, že súdy dospejú k záveru, že posudzované krátke literárne výtvory sú chránené autorským právom.

a) Názory prezentované v odbornej literatúre

V zahraničnej odbornej literatúre možno nájsť viacero argumentov proti poskytovaniu autorskoprávnej ochrany veľmi krátkym literárnym výtvorom. Jeden z nich, ktorý je často prezentovaný, poukazuje na to, že **náklady na vytvorenie krátkych literárnych výtvorov sú bežne minimálne** v porovnaní s napísaním románu, vytvorením a nahraťím hudobnej skladby alebo natočením celovečerného filmu,

a tak poskytnutie autorskoprávnej ochrany nemusí byť vždy nevyhnutne potrebné na účely vytvorenia primeraných stimulov na ich tvorbu.⁴⁶

No každý, kto sa aspoň raz v živote snažil prísť s dobrým a účinným názvom, nadpisom alebo sloganom, dobre vie, že to nie je až tak ľahké. Keďže by mal taký literárny výtvor dostatočne vyjadrovať určitú myšlienku alebo informáciu, nie je to vždy jednoduché pri použití malého počtu slov. Zároveň by daný výtvor nemal byť príliš všedný alebo bežný. Priam naopak, mal by byť niečím zaujímavý a výnimočný, ale ľahko zapamätateľný.

Tu tiež treba vziať do úvahy skutočnosť, že veľkorysý poskytovanie autorskoprávnej ochrany krátkym a nie veľmi tvorivým literárnym výtvorom negatívne ovplyvní budúcu tvorbu autorských diel. **Došlo by k podstatnému zúženiu verejnej domény a prvkov nachádzajúcich sa v nej, ktoré by autori mohli voľne používať pri ich tvorbe nových diel.**⁴⁷ Tým by sa zásadne zúžili ich možnosti pri prijímaní tvorivých rozhodnutí a zvýšili nároky na ich tvorbu.

Zároveň, keďže by sa tým **zvýšil počet diel chránených autorským právom**, autori by museli stráviť viac času a investovať viac ich limitovaných materiálnych a finančných zdrojov na skúmanie, či použitím daných viet alebo slovných spojení by nedošlo k neoprávnenému zásahu do autorských práv tretích osôb.

Navyše, v prípade dlhších literárnych diel veľké množstvo nositeľov práv by mohlo byť dotknutých tvorbou takých diel, keďže obsahujú väčší počet viet a slovných spojení. Hoci autorské právo umožňuje udeliť súhlas na autorskoprávne použitie prostredníctvom licenčných zmlúv, **väčší počet dotknutých osôb často zvyšuje transakčné náklady a možnosť, že jedna alebo viacero osôb odmietne udeliť ich licenciu na dané použitie.**⁴⁸

Okrem toho, pri veľkom počte chránených diel nie je vždy reálne možné identifikovať a skontrolovať všetky dotknuté diela. Takže sa ľahko môže neskôr objaviť skoršie vytvorené dielo, ktoré môže byť dotknuté novým dielom, pri ktorého tvorbe bola táto skutočnosť prehliadnutá. To by viedlo k tomu, že **autori nových diel by museli tiež čeliť väčšiemu počtu súdnych konaní**, v ktorých by sa dotknutí nositelia práv domáhali právnej ochrany ich autorských práv. Príkladom môže byť už spomenutý americký prípad týkajúci sa populárnej piesne „Shake It Off“ a fráz „players gonna play“ a „haters gonna hate“. V súvislosti s použitím uvedených dvoch fráz sa viacerí autori

39 Pozri 27 Cdo 2023/2019, § 35.

40 *Ibidem*, § 37 a § 38.

41 Pozri napr. LUCAS, A., LUCAS-SCHLOETTER, A., BERNAULT, C. *Traité de la propriété littéraire et artistique*. Paríž: LexisNexis, 2017, 5. vyd., s. 87 – 89 a 132 – 135.

42 Pozri napr. SCHRICKER, G., LOEWENHEIM, U. (Eds.). *Urheberrecht. Kommentar*. Mníchov: C.H. Beck, 2020, 6. vyd., s. 104.

43 Pozri napr. BENTLY, L., SHERMAN, B., GANGJEE, D., JOHNSON, P. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 5. vyd., s. 64 – 65.

44 Pozri napr. NIMMER, M. B., NIMMER, D. *Nimmer on Copyright*. Newark, NJ: Matthew Bender & Company, Inc., 2021, rev. ed., § 2.16.

45 Pozri napr. LUCAS, LUCAS-SCHLOETTER, BERNAULT. Dielo cit. v pozn. č. 41, s. 132 – 135.

46 Pozri napr. LANDES, W. M., POSNER, R. A. *Economic Structure of Intellectual Property Law*. Cambridge, MA: Belknap Press, 2003, s. 89 (“Since the cost of thinking up a short phrase is normally small, copyright protection should not be necessary to create adequate incentives for its creation.”).

47 Pozri napr. HUGHES, J. Size Matters (Or Should) in Copyright Law. In: *Fordham Law Review*, 2005, roč. LXXIV, s. 575, 614 – 616.

48 Pozri napr. VAN HOUWELING, M. S. Author Autonomy and Atomism in Copyright Law. In: *Virginia Law Review*, 2010, roč. XCVI, s. 549.

domáhajú neoprávneného zásahu do ich autorských práv v súvislosti s textom danej piesne.⁴⁹

V konečnom dôsledku teda zvýšené náklady na tvorbu nových diel v podobe zúženia verejnej domény, identifikovania a skúmania väčšieho počtu dotknutých diel, dojednávania licencií s veľkým počtom nositeľov práv a znášania nákladov spojených s vyšším počtom súdnych konaní povedú **k zníženiu účinnosti stimulov údajne vytvorených rozšírením poskytovania autorskoprávnej ochrany.**

Ďalším protiargumentom je, že **čím kratší je literárny útvar, tým vyššia je pravdepodobnosť, že ho môžu vytvoriť viaceré osoby nezávisle od seba.**⁵⁰ Z toho vyplýva už spomenutá požiadavka, že čím kratší je literárny útvar, tým musí byť viac tvorivejší a obsahovať niečo zvláštne a nevšedné, či už ide o netradičné slovné spojenia, alebo prirovnania, osobitné štylistické zvraty alebo vedomé chyby z pohľadu štylistiky alebo gramatiky.

So zvýšením možnosti nezávislého vytvorenia identického alebo veľmi podobného výtvoru tiež súvisí ďalší problém, ktorý sa týka domáhania sa právnej ochrany vo vzťahu k takým krátkym alebo minimalistickým výtvorom. Tým sa stáva **rozlíšenie medzi nezávislým vytvorením a vedomým kopírovaním alebo napodobňovaním v rámci súdneho konania zložitejším a nákladnejším.**⁵¹

b) Typy vyskytujúcich sa prípadov

Prípady, ktorými sa zaoberali sudy v zahraničí, sú dosť rôznorodé, či už išlo o novoutvorené slová, nadpisy, slogany, alebo úryvky z novinových článkov. Vzhľadom na rozsah tejto štúdie nasledujúca analýza sa sústreďí len na pár najdôležitejších aspektov, ktoré môžu byť informatívne aj pre interpretáciu slovenského autorského práva.

Osobitnú problematiku predstavujú novoutvorené slová (neologizmy), ktoré v mnohých prípadoch môžu byť celkom tvorivé, hoci je dosť otáznne, či môže ísť o predmety autorských práv v takýchto prípadoch. Tu je tiež potrebné poukázať na to, že novoutvorené slová majú zároveň aj svoj

význam a zmysel, a preto akékoľvek obmedzovanie ich používania prostredníctvom autorského práva môže významne zasiahnuť do slobody prejavu tretích osôb, ktoré by boli limitované pri ich používaní a vyjadrovaní svojich názorov.

V Českej republike napríklad Zdeněk Svěrák zvažoval, že sa bude domáhať autorskoprávnej ochrany proti používaniu novoutvorenému výrazu „metelesku blesku“ z filmu „Marečku, podejte mi pero!“, ktorého scenára bol spoluautorom, politickým zoskupením Hlavu vzhůru. Nakoniec od tohto zámeru upustil, lebo bolo pochybné, či dané politické zoskupenie bude existovať dostatočne dlho na českej politickej scéne na to, aby mohli príslušné sudy dospieť ku konečnému a právoplatnému rozhodnutiu vo veci.⁵²

V zahraničí majú v súvislosti s novoutvorenými slovami vo väčšine prípadov sudy ten názor, že **samotné slová samy osebe nemôžu byť predmetom autorského práva,**⁵³ alebo **ak by aj mohli byť, nie sú dostatočne tvorivé na to, aby v nich bola prejavovaná osobnosť ich autorov.**⁵⁴ Napríklad, v Spojenom kráľovstve v súvislosti s posudzovaním autorskoprávnej ochrany novoutvoreného slova „Exxon“ anglický odvolací súd poukázal na to, že samotné slovo samo osebe nemôže byť dielom v oblasti literatúry, ale môže byť iba súčasťou nejakého literárneho diela, ktoré musí byť zamýšľané poskytnúť určitú informáciu, inštrukciu alebo potešenie v podobe literárneho pôžitku.⁵⁵ Keďže v danom prípade išlo o vytvorený názov spoločnosti, jediná informácia, ktorú posudzované slovo obsahovalo, bola, že ide o názov nejakej spoločnosti, a tak nešlo o dielo chránené autorským právom.

Ako už bolo spomenuté, aj Súdny dvor Európskej únie už vo svojej judikatúre poukázal na to, že samotné slová „**nepredstavujú samy osebe duševnú tvorbu autora, ktorý ich používa,**“⁵⁶ a „**nie sú teda prvkami, na ktoré sa vzťahuje [autorskoprávna] ochrana,**“⁵⁷ hoci v posudzovanom prípade nešlo o novoutvorené slová.

V súvislosti s nadpismi a sloganmi často sudy vyžadujú, že **kratšie výtvory musia obsahovať nejaké zvláštne prirovnanie alebo slovné spojenie, nezvyčajný štylistický zvrät alebo netradičnú vedomú chybu z pohľadu štylistiky alebo gramatiky.**⁵⁸ Preto možno v jednotlivých

49 Pozri napr. uznesenie Okresného súdu Spojených štátov pre Centrálny okres Kalifornie z 10.11.2015 vo veci Braham proti Sony/ATV Music Publ'g, 2015 U.S. Dist. LEXIS 155268 (týkajúce sa údajného neoprávneného zásahu do autorských práv k textu piesne „Haters Gone Hate“).

50 Pozri napr. LANDES, POSNER. Dielo cit. v pozn. č. 46, s. 89 (“the shorter the phrase, the likelier is independent duplication”).

51 *Ibidem* (“the shorter the phrase, the likelier is independent duplication; and it is difficult by the methods of litigation to distinguish between it and deliberate copying”).

52 Pozri napr. NOVINKY. Svěrák žalobu kvůli metelesku blesku nepodá, protože Hlavu vzhůru hrozí zánik. In: *Novinky.cz* [online]. 22.11.2013. <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/sverak-zalobu-kvuli-metelesku-blesku-nepoda-proti-hlavu-vzhuru-hrozi-zanik-210558> [cit. 10.1.2022].

53 Sudy v Holandsku, Rakúsku a Spojenom kráľovstve dospeli k takémuto záveru; pozri napr. BENTLY, SHERMAN, GANGJEE, JOHNSON. Dielo cit. v pozn. č. 43, s. 64 (prezentujúci situáciu v Spojenom kráľovstve). EECHOUD, M. v. a kol. ALAI 2011 – Dublin Congress. Questionnaire – Boundaries and Interfaces. In: *ALAI* [online]. 2011, s. 4 a 5 (prezentujúci situáciu v Holandsku). <https://www.alai.org/assets/files/dublin-2011/netherlands.pdf> [cit. 10.1.2022]. LUCAS, LUCAS-SCHLOETTER, BERNAULT. Dielo cit. v pozn. č. 41, s. 88 (prezentujúci situáciu v Rakúsku).

54 Sudy v Belgicku, Francúzsku a Holandsku; pozri napr. BENSAMOUN, A. a kol. Réponses françaises au questionnaire pour les journées d'étude de Dublin, 30 juin – 1er juillet 2011. In: *ALAI* [online]. 2011, s. 4 (prezentujúci situáciu vo Francúzsku). <https://www.alai.org/assets/files/dublin-2011/france.pdf> [cit. 10.1.2022]. EECHOUD a kol. Dielo cit. v pozn. č. 53, s. 4 a 5 (prezentujúci situáciu v Holandsku). LUCAS, LUCAS-SCHLOETTER, BERNAULT. Dielo cit. v pozn. č. 41, s. 88 (prezentujúci situáciu v Belgicku a Francúzsku).

55 Pozri rozsudok Odvolacieho súdu (Anglicko a Wales) z 12.6.1981 vo veci Exxon Corporation a i. proti Exxon Insurance Consultants International Ltd., [1982] Ch. 119, 143.

56 Pozri C-5/08, § 45.

57 *Ibidem*, § 46.

58 Pozri napr. BENTLY, SHERMAN, GANGJEE, JOHNSON. Dielo cit. v pozn. č. 43, s. 64 a 65 (prezentujúce situáciu v Spojenom kráľovstve). LUCAS, LUCAS-SCHLOETTER, BERNAULT. Dielo cit. v pozn. č. 41, s. 132 – 135 (prezentujúce situáciu vo Francúzsku). SCHRICKER, LOEWENHEIM. Dielo cit. v pozn. č. 42, s. 104 (prezentujúci situáciu v Nemecku).

jurisdikciách nájst' prípady, v ktorých posudzovaný krátky literárny útvar nespĺňal podmienky ustanovené pre predmety autorských práv,⁵⁹ ako aj prípady, v ktorých išlo o autorské diela a došlo k neoprávnenému porušeniu autorských práv dotknutých nositeľov práv.⁶⁰

V tejto súvislosti je nutné upozorniť na to, že pri sloganoch v niektorých jurisdikciách vznikajú otázky, či je im potrebné poskytovať autorskoprávnu ochranu, keďže ich účel použitia sa významne odlišuje od tradičných literárnych a iných umeleckých diel, ako sú články, romány, populárne piesne alebo filmy.⁶¹ Niektorí autori sú teda toho názoru, že z dôvodu ich použitia na reklamné účely nie je nevyhnutne potrebná autorskoprávna ochrana a iné spôsoby právnej ochrany, ako sú zmluvná úprava medzi reklamnou agentúrou a jej klientom na jednej strane a ochrana proti nekalej súťaži medzi sťažiteľmi používajúcimi dotknuté reklamné slogany na druhej strane, môžu byť dostatočné.

Vo vzťahu ku krátkym úryvkom z novinových správ sa často vynára otázka, či daný úryvok je dostatočne tvorivý na to, aby v ňom bola prejavovaná osobnosť jeho autora. Ako už bolo uvedené, Súdny dvor Európskej únie dospel k záveru, že úryvok s rozsahom 11 slov už môže obsahovať „prvok diela, ktorý sám osebe vyjadruje autorovu vlastnú duševnú tvorbu“,⁶² ale je na národných súdoch, aby túto skutočnosť preskúmali podľa okolností jednotlivých prípadov.

Tu len možno poznamenať, že európska smernica o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu z roku 2019 zaviedla novú dvojročnú osobitnú ochranu tlačových publikácií pri online používaní, čím sa významne zjednodušila ochrana novinových správ proti ich doslovnému online používaniu.⁶³

3 Ďalšie súvisiace faktory

V uvedených prípadoch z Českej republiky vyvstalo viacero ďalších otázok, ktoré významne ovplyvnili rozhodovanie príslušných súdov. Týkali sa predovšetkým toho, akú úlohu by mal zohrávať znalecký posudok v rozhodovaní súdov a aké otázky môže zodpovedať, aký význam má popularita diela v autorskom práve, či zánik autorskoprávnej ochrany diela vplýva aj na ochranu jeho spracovania tretími osobami a do akej miery sa autor alebo iný nositeľ práv

môže brániť proti spájaniu jeho diela s politickými názorami, ktoré nemusí zastávať. Nasledujúca analýza sa preto zaoberá týmito problémami a tým, akú úlohu by mali zohrávať v rozhodovacej činnosti súdov.

a) Význam a použitie znaleckého posudku

V súvislosti s použitím znaleckých posudkov často vzniká otázka, do akej miery je sudca schopný rozhodnúť danú vec samostatne alebo je povinný vychádzať zo znaleckého posudku pri jej posudzovaní. Znalecké posudky významne ovplyvnili časť spomenutých súdnych rozhodnutí v Českej republike, hoci v niektorých prípadoch boli dokonca protichodné posudky viacerých súdnych znalcov.⁶⁴

Znalecké posudky sú dôležité, keď je treba zistiť skutočnosť, ktoré nemožno preukázať na základe iných dôkazov a sudcom chýbajú potrebné odborné znalosti. Problémom použitia znaleckých posudkov v uvedených prípadoch bolo, že často išlo viac o právne posúdenie veci ako o zistenie chýbajúcich skutkových informácií týkajúcich sa daného konania. Je rozdiel medzi určením rýchlosti, ktorou išlo auto v danom okamihu, a tým, či došlo k vyhotoveniu rozmnoženiny časti literárneho diela alebo k jej spracovaniu, keď ide o vety alebo slovné spojenia v rozsahu pár slov. V prvom prípade sa znalec zaoberá skúmaním faktov a používa svoju technickú expertízu, ktorou bežne sudcovia nedisponujú. V druhom však ide viac o právne hodnotenie prípadu, čo by malo byť úlohou sudcov, ktorí by mali mať odborné vedomosti a skúsenosti potrebné na také posudzovanie, a nie úlohou súdnych znalcov.

V prípade skúmania, či došlo k fyzickému kopírovaniu z jedného dokumentu do druhého na počítači alebo s použitím reprografického zariadenia, znalecký posudok by bol namieste. Tiež by to bolo v prípade posudzovania textov obsahujúcich gramatické, štylistické alebo iné chyby. Ale v spomenutých prípadoch išlo o krátke slovné spojenia, kde možnosť získania dodatočných relevantných faktických informácií, potrebných na posúdenie toho, či došlo k vyhotoveniu rozmnoženiny časti literárneho diela, alebo jej spracovaniu, bola minimálna.

Navyše, podľa spomenutej ustálenej judikatúry slovenských súdov⁶⁵ znalecké posudky môžu riešiť len faktické

59 Pozri napr. LUCAS, LUCAS-SCHLOETTER, BERNAULT. Dielo cit. v pozn. č. 41, s. 132 a 133 (prezentujúce francúzske prípady týkajúce sa nadpisov, ako sú napríklad „Vogue“, „Fashion télévision“, „La gagne“, „Éducation anglaise“, „Ces chers disparus“, a sloganov, ako sú „Le mariage n'est pas une loterie“, „Hommes grands – Hommes forts“, „Bureaux riches pour budgets rigoureux“). SCHRICKER, LOEWENHEIM. Dielo cit. v pozn. č. 42, s. 104 (prezentujúci nemecké prípady týkajúce sa sloganov, ako sú „Hier ist DEA – hier tanken Sie auf“, „Hamburg geht zu E“ a „JA... JACoBI“).

60 Pozri napr. LUCAS, LUCAS-SCHLOETTER, BERNAULT. Dielo cit. v pozn. č. 41, s. 132 a 133 (prezentujúce francúzske prípady týkajúce sa nadpisov, ako sú napríklad „Les liaisons dangereuses“, „Paris pas cher“, „Le chardon“, „Aujourd'hui Madame“ a „Le Monde de Sophie“, a sloganov, ako sú „L'avenir au présent“, „C'est si simple le confort“, „Faites plaisir à votre voiture“ a „Le jardin aromatique dans votre cuisine“). SCHRICKER, LOEWENHEIM. Dielo cit. v pozn. č. 42, s. 104 (prezentujúci nemecké prípady týkajúce sa sloganov, ako sú „Biegsam wie ein Frühlingfalter bin ich im Forma Büstenhalter“ a „Ein Himmelbett als Handgepäck“).

61 Pozri napr. RAMSEY, L. P. Intellectual Property Rights in Advertising. In: *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2006, roč. XII, s. 189. SAHIN, O. Should Copyright Law Protect Advertising Slogans? In: *European Intellectual Property Review*, 2016, roč. XXXVIII, s. 172.

62 Pozri C-5/08, § 48.

63 Pozri článok 15 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (Ú. v. EÚ L 130/92, 17.5.2019) a § 129a až § 129h AZ.

64 Pozri napr. 30 Cdo 60/2012.

65 Pozri 6 Co 2/2010 a 6 Co 3/2010.

a nie právne otázky, t. j. posudok nemôže zodpovedať, či použitá časť literárneho diela spĺňa podmienky ustanovené pre predmety autorského práva, alebo či došlo k porušeniu autorských práv. Posudok môže riešiť obvyklosť daného slovného spojenia a pravdepodobnosť, že dve osoby nezávisle od seba dôjdu k vytvoreniu rovnakého slovného spojenia. Ale **je len na súde rozhodnúť, či dané časti literárnych diel spĺňajú podmienky pre chránené elementy a časti literárnych a iných diel a či došlo k ich autorskoprávnemu použitiu.**

b) Význam popularity diela v autorskom práve

Vo viacerých uvedených prípadoch dotknutí autori poukazovali na to, že išlo o použitie známych a populárnych diel, čo tiež do určitej miery ovplyvnilo aj samotné rozhodnutia českých súdov. No skutočnosť, že slogan alebo verš je slávny alebo populárny, t. j. „príznačný“ pre jeho autora, alebo že osobnosť alebo povest' autora bola negatívne ovplyvnená dotknutým konaním, môžu byť podstatné pri posudzovaní nekalosúťažných konaní,⁶⁶ ale nie pri porušovaní autorských práv, pokiaľ nejde o porušovanie výlučných osobnostných práv autora, napr. prostredníctvom hanlivého nakladania s jeho dielom.⁶⁷

Hoci všeobecná známosť autorského diela širokou verejnosťou nezohráva úlohu pri skúmaní, či ide o dielo, alebo jeho časť chránenú autorským právom, môže zohrávať určitú rolu v autorskom práve pri posudzovaní, či došlo k vyhotoveniu rozmnoženiny alebo napodobeniny diela, prípadne k jeho spracovaniu. Vychádza to z toho, že pri preukazovaní takéhoto autorskoprávného použitia diela sú súdu málokedy prístupné priame dôkazy o tom, že k nemu aj v skutočnosti došlo.

Súdy tak musia vychádzať z toho, či daná strana mala prístup k dotknutému dielu a do akej miery sú si posudzované výtvary podobné. **Ak je dielo známe alebo populárne na danom území, kde došlo k údajnému vyhotoveniu rozmnoženiny alebo napodobeniny diela alebo jeho časti, je pravdepodobné, že údajný porušovateľ autorských práv mal prístup k dotknutému dielu, t. j. musel o ňom vedieť, a preto sa znižuje pravdepodobnosť nezávislého vytvorenia rovnakého alebo obdobného diela.** Následne z miery podobnosti posudzovaných výtvorov možno vyvodiť, že je viac pravdepodobné, že došlo k vyhotoveniu napodobeniny diela ako k nezávislému vytvoreniu daného literárneho alebo iného umeleckého výtvoru.

c) Spracovanie voľného diela

Jeden zo spomenutých prípadov sa týkal prekladu nadpisu literárneho diela, ktoré už bolo vo verejnej doméne, t. j. voľným dielom.⁶⁸ Išlo o český preklad divadelnej hry, ktorej autorom bol Oscar Wilde.⁶⁹ Súd sa tak musel vysporiadať s viacerými otázkami súvisiacich so spracovaním voľného diela. Prvou bolo, či možno autorskoprávne chrániť preklad nadpisu diela, ktoré je vo verejnej doméne. Tu súd poukázal na to, že **pokiaľ samotný preklad nie je len netvorivými mechanickým prekladom pôvodného diela, ale spĺňa náležitosti kladené pre predmety autorského práva, je ho možné chrániť autorským právom, hoci pôvodné literárne dielo je už vo verejnej doméne.**⁷⁰ Tu je treba zdôrazniť, že autorskoprávna ochrana sa vzťahuje iba na tie tvorivé časti prekladu, ktoré vytvoril prekladateľ.

Viacero súdov na území Česka a Slovenska už riešilo v minulosti obdobné otázky, či už pri posudzovaní autorskoprávnej ochrany architektonických diel prvorepublikovými súdmi⁷¹, alebo reportážnych fotografií⁷² a novinových spravodajských článkov⁷³ slovenskými súdmi. V týchto prípadoch išlo o to, že posudzované diela do určitej miery záviseli od vonkajších faktorov nezávislých od ich autora, t. j. od veľkosti daného pozemku, jeho tvaru, polohy a historických udalostí. Súdy v nich však poukázali na to, že to nevylučuje, aby takéto diela ovplyvnené vonkajšími faktormi a zobrazujúce alebo opisujúce určité historické skutočnosti a fakty neobsahovali aj prvky, ktoré vychádzajú z autorovej tvorivosti a estetického cítenia.

Obdobne to pri preklade voľného diela nevylučuje skutočnosť, že prekladateľ použije svoju tvorivosť a cit na vytvorenie prekladu, v ktorom je vyjadrená jeho osobnosť. Pri prekladoch je často možné použiť rôzne slová alebo slovné spojenia tak, aby preklad nebol len mechanickým doslovným prekladom, ale pôsobil dojmom, že nejde len o doslovný preklad, ale znie prirodzene pre čitateľa v danom jazyku. Je bežné, že sa môžeme stretnúť s viacerými prekladmi jednotlivých diel, kde možno nájsť drobné, ale aj zásadnejšie rozdiely v použitej terminológii a slovných spojeniach.

d) Autorské diela a ich spájanie s politickými názormi

Ako už bolo spomenuté v jednom z prezentovaných českých prípadov, dotknutý autor namietal spájanie jeho diela s určitou politickou stranou a jej politickými názormi. Bežne sa počas volebných kampaní a mítingov používajú

66 Pozri napr. § 47 a § 48 ObZ.

67 Pozri napr. § 18 ods. 2 písm. c) AZ.

68 Pozri § 28 českého autorského zákona, ktorému zodpovedá ustanovenie § 9 AZ.

69 Pozri 27 Cdo 2023/2019.

70 *Ibidem*, § 36.

71 Pozri napr. rozhodnutie Najvyššieho súdu Československej republiky z 24.9.1936 (sp. zn. Zm I 660/36) (publikované ako č. 5686/1936 Zb. rozh. tr.).

72 Pozri napr. II. ÚS 647/2014.

73 Pozri napr. uznesenie ÚS SR z 28.11.2017 (sp. zn. III. ÚS 651/2016).

populárne piesne a slogany, čo prináša pnutia a spory s dotknutými autormi, ktorí môžu namietať takéto spájanie. Napríklad v Spojených štátoch amerických viacerí umelci namietali, aby prezidentský kandidát Trump používal ich hudbu počas jeho volebnej kampane a mítingov.⁷⁴ V Českej republike išlo o spomenutý prípad sloganu „A co děti? Mají si kde hrát?“ v kampani Strany zelených alebo námietky Zdeňka Svěráka proti používaniu výrazu „metelesku blesku“ z filmu „Marečku, podejte mi pero!“ politickým zoskupením Hlavu vzhůru.

Tu si treba uvedomiť, že nie všetky krátke literárne diela alebo časti diel sú chránené autorským právom, lebo nemusia vždy spĺňať podmienky ustanovené pre predmety autorského práva. Autorské právo tiež neobmedzuje akékoľvek použitie autorských diel alebo ich častí, ale iba tie použitia, ktoré sú výslovne upravené autorským právom.⁷⁵ Pri niektorých použitíach, napr. hraní hudby na verejných mítingoch, diela môžu byť použité na základe hromadných licenčných zmlúv.⁷⁶ Navyše, autorské právo upravuje obmedzenia a výnimky z autorského práva, ktoré umožňujú tretím osobám v určitých prípadoch použiť autorské diela alebo ich časti, či už odplatne, alebo bezodplatne, aj bez získanie súhlasu od ich autorov alebo iných nositeľov práv.⁷⁷ Môže ísť okrem iného o citáciu,⁷⁸ karikatúru, paródiu a pastiš daného diela alebo jeho časti.⁷⁹

Záver

Na záver len možno poukázať na to, že nie každá časť alebo element autorského diela sú automaticky chránené autorským právom. Ak by právo poskytovalo autorskoprávnu ochranu jednotlivým slovám alebo veľmi krátkym slovným spojeniam, mohlo by dôjsť k obmedzeniu slobody slova a prejavu, lebo by verejnosť bola obmedzená v používaní daných slov a slovných spojení.

Ďalším významným faktorom je, že pre autorské právo nie je podstatné, či dielo je populárne, alebo všeobecne známe na preukázanie, či jeho časť spĺňa podmienky ustanovené pre predmety autorského práva. Táto skutočnosť však môže zohrať určitú úlohu pri preukazovaní, že druhá strana mala prístup k danému dielu, a tým sa zvyšuje pravdepodobnosť, že posudzovaný výtvor môže byť jeho rozmnoženinou alebo napodobeninou, obzvlášť keď sú si oba výtvory podstatne podobné.

Literatúra

BENSAMOUN, A. a kol. Réponses françaises au questionnaire pour les journées d'étude de Dublin, 30 juin – 1er juillet 2011. In: *ALAI* [online]. 2011. <https://www.alai.org/assets/files/dublin-2011/france.pdf> [cit. 10.1.2022].

BENTLY, L., SHERMAN, B., GANGJEE, D., JOHNSON, P. *Intellectual Property Law*. Oxford: Oxford University Press, 2018, 5. vyd., 1 382 s.

ČTK. Bauhaus musí Svěrákovi zaplatit 200 tisíc za slogan „upeč třeba zed“. In: *Novinky.cz* [online]. 15.5.2012. <https://www.novinky.cz/krimi/clanek/bauhaus-musi-sverakovi-zaplatit-200-tisic-za-slogan-upec-treba-zed-154582> [cit. 10.1.2022].

EECHOUD, M. v. a kol. ALAI 2011 – Dublin Congress. Questionnaire – Boundaries and Interfaces. In: *ALAI* [online]. 2011. <https://www.alai.org/assets/files/dublin-2011/netherlands.pdf> [cit. 10.1.2022].

GOLDSTEIN, P., HUGENHOLTZ, P. B. *International Copyright: Principles, Law, and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2019, 4. vyd., 430 s.

KOLMAN, P. „A co děti? Mají si kde hrát?“ Kde jsou hranice autorského práva. In: *Reflex* [online]. 11.4.2019. <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/94418/a-co-deti-maji-si-kde-hrat-kde-jsou-hranice-autorskeho-prava.html> [cit. 10.1.2022].

LANDES, W. M., POSNER, R. A. *Economic Structure of Intellectual Property Law*. Cambridge, MA: Belknap Press, 2003, 448 s.

SCHRICKER, G., LOEWENHEIM, U. (Eds.). *Urheberrecht. Kommentar*. Mnichov: C.H. Beck, 2020, 6. vyd., 3 343 s.

LUCAS, A., LUCAS-SCHLOETTER, A., BERNAULT, C. *Traité de la propriété littéraire et artistique*. Paris: LexisNexis, 2017, 5. vyd., 1 756 s.

NIMMER, M. B., NIMMER, D. *Nimmer on Copyright*. Newark, NJ: Matthew Bender & Company, Inc., 2021, rev. ed.

⁷⁴ Pozri napr. SOLENDER, A. All the Artists Who Have Told Trump to Stop Using Their Songs at His Rallies. In: *Forbes* [online]. 28.6.2020. <https://www.forbes.com/sites/andrewsolender/2020/06/28/all-the-artists-who-have-told-trump-to-stop-using-their-songs-at-his-rallies/?sh=4d2c9ca674b8> [cit. 10.1.2022].

⁷⁵ Pozri napr. § 17 až § 30 AZ.

⁷⁶ Pozri napr. § 78 AZ.

⁷⁷ Pozri napr. § 34 až § 57 AZ.

⁷⁸ Pozri napr. § 37 AZ.

⁷⁹ Pozri napr. § 38 AZ.

NOVINKY. Svěrák žalobu kvůli metelesku blesku nepodá, protože Hlavu vzhůru hrozí zánik. In: *Novinky.cz* [online]. 22.11.2013. <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/sverak-zalobu-kvuli-metelesku-blesku-nepoda-protize-hlavu-vzhuru-hrozi-zanik-210558> [cit. 10.1.2022].

RAMSEY, L. P. Intellectual Property Rights in Advertising. In: *Michigan Telecommunications and Technology Law Review*, 2006, roč. XII, s. 189.

SAHIN, O. Should Copyright Law Protect Advertising Slogans? In: *European Intellectual Property Review*, 2016, roč. XXXVIII, s. 172.

SOLENDER, A. All The Artists Who Have Told Trump to Stop Using Their Songs at His Rallies. In: *Forbes* [online]. 28.6.2020. <https://www.forbes.com/sites/andrew-solender/2020/06/28/all-the-artists-who-have-told-trump-to-stop-using-their-songs-at-his-rallies/?sh=4d2c9ca674b8> [cit. 10.1.2022].

ŠTALMACH KUŠNÍROVÁ, M. Je to paráda. Vitana vyhrala spor o frázu zo známej piesne. In: *SME* [online]. 25.9.2018. <https://ekonomika.sme.sk/c/20922425/je-to-parada-vitana-vyhrala-spor-o-frazu-zo-znamej-piesne.html> [cit. 10.1.2022].

VAN HOUWELING, M. S. Author Autonomy and Atomism in Copyright Law. In: *Virginia Law Review*, 2010, roč. XCVI, s. 549.

Súdne rozhodnutia

Rozhodnutie NS ČSR z 24.9.1936 (sp. zn. Zm I 660/36) (publikované ako č. 5686/1936 Zb. rozh. tr.) (ČSR)

Rozsudok štvrtej komory SDEÚ zo 16.7.2009 vo veci Infopaq International A/S proti Danske Dagblades Forening (C-5/08), Zbierka judikatúry 2009 I-06569 (EÚ)

Rozsudok NS ČR z 30.4.2007 (sp. zn. 30 Cdo 739/2007) (ČR)

Rozsudok NS ČR z 24.6.2015 (sp. zn. 30 Cdo 360/2015) (ČR)

Rozsudok NS ČR z 24.3.2021 (sp. zn. 27 Cdo 2023/2019) (ČR)

Uznesenie NS ČR z 29.3.2012 (sp. zn. 30 Cdo 60/2012) (ČR)

Uznesenie NS ČR z 31.8.2016 (sp. zn. 30 Cdo 733/2016) (ČR)

Uznesenie NS ČR z 18.5.2021 (sp. zn. 27 Cdo 160/2020) (ČR)

Uznesenie NS SR z 27.4.2011 (sp. zn. 6 Co 2/2010 a 6 Co 3/2010) (SR)

Rozsudok Odvolacieho súdu (Anglicko a Wales) z 12.6.1981 vo veci Exxon Corporation a i. proti Exxon Insurance Consultants International Ltd., [1982] Ch. 119 (VB)

Uznesenie Okresného súdu Spojených štátov pre Centrálny okres Kalifornie z 10.11.2015 vo veci Braham proti Sony/ATV Music Publ'g, 2015 U.S. Dist. LEXIS 155268 (USA)

Uznesenie Okresného súdu Spojených štátov pre Centrálny okres Kalifornie z 9.12.2021 vo veci Hall proti Swift, 2021 U.S. Dist. LEXIS 245750 (USA)

Uznesenie ÚS SR z 30.9.2014 (sp. zn. II. ÚS 647/2014) (SR)

Uznesenie ÚS SR z 28.11.2017 (sp. zn. III. ÚS 651/2016) (SR)

Právne predpisy

Dohoda o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva (oznámenie MZV SR č. 152/2000 Z. z. o uzavretí Dohody o založení Svetovej obchodnej organizácie)

Parížsky dohovor na ochranu priemyselného vlastníctva (vyhláška MZV ČSSR č. 64/1975 Zb. v znení vyhlášky MZV ČSSR č. 81/1985 Zb.)

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorskom práve a právach súvisiacich s autorským právom na digitálnom jednotnom trhu a o zmene smerníc 96/9/ES a 2001/29/ES (Ú. v. EÚ L 130/92, 17.5.2019) (EÚ)

Zákon č. 35/1965 Zb. o literárnych, vedeckých a umeleckých dielach (autorský zákon) (SR)

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov (SR)

Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorskom, o právach súvisiacich s právom autorským a o zmene niektorých zákonů (autorský zákon), v znení neskorších predpisov (ČR)

Zákon č. 506/2009 Z. z. o ochranných známkach, v znení neskorších predpisov (SR)

Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon, v znení neskorších predpisov (SR)